

Undervisningsmiljøer på produktionsskoler

dcum.

Undervisningsmiljøer på produktionsskoler
Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM, 2007

Det samlede materiale består af:

Undervisningsmiljøer på ungdomsuddannelser – elevernes trivsel,
læring, sundhed og sikkerhed (Hovedrapport)

Undervisningsmiljøer på gymnasier – stx, hhx og htx

Undervisningsmiljøer på handelsskoler

Undervisningsmiljøer på tekniske skoler

Undervisningsmiljøer på social- og sundhedsskoler

Undervisningsmiljøer på produktionsskoler

Bilag

Materialet kan hentes elektronisk på www.dcum.dk/undervisningsmiljoe/undersoegelser

Redaktør: Konsulent Charlotte Wegener, DCUM

Ansvarshavende: Centerleder Ole Juhl, DCUM

Henvendelser vedrørende materialet kan rettes til dcum@dcum.dk

Undersøgelsen er gennemført af konsulenterne Camilla Kølsen de Wit, Charlotte Wegener og Håkon
Grunnet, MDC, Århus Amt i efteråret 2006 på 16 ungdomsuddannelser i Midt – og Østjylland

Grafik og layout: Jørn Rasmussen, www.grafiskdesign.nu

Foto: DCUM

Fotografierne er ikke fra de samme skoler, som har deltaget i undersøgelsen.

Tryk: Prinofjurs, www.prinofjurs.dk

Trykt i 1000 eksemplarer

Pris i løssalg 20,- kr. Bestilles på www.dcum.dk/dcum/butikken

Alle produktionsskoler har modtaget 2 gratis eksemplarer af hæftet.

Hæfte: ISBN 87-92007-15-5

Elektronisk udgave ISBN 87-92007-16-3.

Indledning	4
Undersøgellesdesign	5
Hovedkonklusioner	6
Trivsel	8
Læring	11
Sundhed	13
Sikkerhed	15
Arbejdet med undervisningsmiljø	16
Perspektivering	18

Indledning

Undersøgelsen »Undervisningsmiljøer på ungdomsuddannelser – Elevernes trivsel, læring, sundhed og sikkerhed« er en kvalitativ undersøgelse, der belyser undervisningsmiljøet på ungdomsuddannelserne. Undersøgelsen er gennemført af Metode- og DokumentationsCentret ved det tidligere Århus Amt i efteråret 2006 på bestilling fra DCUM. Nærværende udgivelse uddrager de konklusioner, der knytter sig særligt til produktionsskolerne. Der findes lignende udgivelser henvendt til hhv. de gymnasiale uddannelser, handelsskoler, social- og sundhedsskoler og tekniske skoler. Der findes også en samlet rapport med en mere omfattende gennemgang af undersøgelsens resultater. Se www.dcum.dk/undervisningsmiljoe/undersoegelser

Undersøgellesdesign

Der indgår 14 ungdomsuddannelser, heraf 2 produktionsskoler, i undersøgelsen. På hver skole er gennemført 6 elevinterviews à 30 min., et fokusgruppeinterview med 4 lærere og 1-2 ledere à 2 timer samt observationer af det fysiske undervisningsmiljø.

Undersøgelsens hovedspørgsmål er:

- 1 Hvad påvirker elevernes trivsel, læring, sundhed og sikkerhed i undervisningsmiljøet dels set fra elevernes side, lærernes og ledelsens side og dels set ud fra forskellige typer uddannelser?
- 2 Hvilke elementer og relationer i undervisningsmiljøet er centrale for aktørerne?
- 3 Hvordan skabes der motivation blandt aktørerne for at arbejde med undervisningsmiljøet?

Hovedkonklusioner

Det siger eleverne

At 'have det godt med kammeraterne og lærerne' og 'at lære noget' er de to hovedoverskrifter i undervisningsmiljøet ifølge eleverne. Trivsel og læring spiller sammen og påvirker hinanden. Hvis eleverne trives, oplever de også at kunne lære noget, mens mange elever også nævner, at de trives bedre, fordi de lærer noget. Eleverne siger desuden samstemmende, at det sociale er vigtigere end de fysiske rammer.

Gode relationer i skolen er vigtige for eleverne, fordi de så har nogle at snakke med i pauserne og kan arbejde godt sammen med flere forskellige på værkstedet. Når de har venner, og der er en god stemning, har de lyst til at komme i skole og lyst til at deltage og være aktive.

For nogle elever er det vigtigt, at de føler sig set af lærerne. Dette 'at blive set' handler fx om, at lærerne lægger mærke til, om de er der og følger op på fravær og er der for dem, hvis de har brug for hjælp. Andre elever ser læreren som en mester, som styrer arbejdet på værkstedet og lægger rammen for omgangstone og samvær. Eleverne lægger meget mærke til, om læreren kan lide at arbejde på værkstedet og kan lide eleverne og især, om læreren kender til 'det virkelige liv' ude på arbejdspladserne.

Det siger lærerne og lederne

De fysiske rammer bliver især vigtige, når noget ikke fungerer. Især nævnes problemer med udluftning og regulering af temperaturen, hvilket kan give koncentrationsproblemer. Gamle bygninger eller dårlig vedligeholdelsesstandard synes ikke at være et problem for eleverne. Dog nævnes sikkerheden på værkstederne som vigtig, og eleverne vurderer, at sikkerheden er god.

Lærerne ser sig selv som rollemodeller i kraft af deres faglighed og det miljø, de skaber på deres værksted. Der er meget fokus på det personlige, men det er ikke noget, lærerne taler direkte med eleverne om på værkstederne, da det så bliver 'for blødt'.

>> *Man skal lade være med at give dem en masse vejledning, som de ikke har brug for. Man skal gøre det kort. (lærer)*

Lærerne oplever dog at blive brugt meget af eleverne i forbindelse med personlige problemer, men især med drengene foregår det mest på tomandshånd. Lærerne siger, at det er vigtigt, at man virkelig kan lide at arbejde med mennesker, da det lynhurtigt bliver spottet, hvis det er påtaget. Samtidig er lærerne opmærksomme på ikke at overskride grænsen og 'blive socialpædagoger', da de hverken har uddannelse eller ressourcer til det. Mange elever har været 'lidt for tæt på for mange pædagoger', og derfor er det godt at komme ind på hinanden via det praktiske arbejde på værkstederne.

Lærerne på produktionsskolerne fortæller, at de har nogle elever, der skal have hjælp til alt, fx at købe et buskort. Nogle elever vil gerne 'pusses om' og sidde og snakke om kæresten, og hvordan de får pengene til at slå til. Andre elever holder læreren på afstand, og så fylder det faglige mere i relationen.

Trivsel

Holdenes sammenhængskraft

Holdene på produktionsskolerne skifter hele tiden karakter, og lærerne oplever, at der ikke skal ret meget til at vælte et godt hold. Hvis en enkelt 'god elev' stopper, og der kommer en 'problemelev' ind, så står de med et helt andet hold. Derfor mener de, det er vigtigt løbende at arbejde med at styrke holdoplevelsen, da eleverne ellers nemt kommer til at gå og arbejde med hver sit.

Eleverne oplever ikke, at skolen gør noget særligt for, at de skal lære hinanden at kende, men de forventer det heller ikke. Det er ofte de 'gamle' elever, der tager sig af de nye, og eleverne synes også, det skal være op til en selv at snakke med de andre.

Omgangstone og regler

I kategorien trivsel lægger både elever, lærere og ledere vægt på det, de kalder 'en ordentlig omgangstone'. For eleverne betyder en ordentlig omgangstone, at man kan snakke frit, at der er plads til alle og plads til sjov.

Lærerne har stor indflydelse på omgangstonen, og eleverne vil gerne have, at lærerne sætter rammer for en god omgangstone. Regler for samvær og omgangstone gør eleverne trygge, og det sikrer, at begyndende mobning og konflikter kan håndteres på en god måde.

Lærerne på produktionsskolerne siger, at det er vigtigt, at eleverne lærer at skelne mellem en hård tone og mobning. En lærer fortæller fx, at han fra tid til anden har elever i enrum, hvor de taler om, at de ikke skal være så 'tyndhudede'. Eleverne siger, at man godt kan lave sjov med nogen, man kender. Hvis man laver sjov med nogen, man ikke kender, kan det blive opfattet som mobning.

Lærerne fortæller, at mange af deres elever har fået masser af skældud og er 'hårdhudede', så de er ligeglade med, hvad læreren siger. Men de er ikke ligeglade med hinanden og vil gerne beholde den status, de har i gruppen. Så en hård omgangstone skal tages op mere generelt,

og lærerne holder sig meget tilbage for at moralisere og skælde ud. De lægger vægt på, at eleverne får redskaber til at løse konflikter på egen hånd, at de lærer af hinanden og 'opdrager' hinanden.

En lærer fortæller fx, at hun havde en gruppe drenge, hvor der var en mobber og et mobbeoffer. De gav begge udtryk for, at de var trætte af det. Hun bad de to elever sætte sig sammen og forsøge at løse det selv. Først talte hun med dem om, hvordan de kunne gribe det an, og de aftalte, at de kunne hente hende, hvis de fik brug for det. Eleverne tog notater og lavede nogle skriftlige aftaler, og hun fortæller, at det virkede, som om det var godt for dem, at de selv tog ansvar.

På en produktionsskole har de gode erfaringer med, at skolens vejleder, som ikke underviser på værkstederne, deltager som en neutral person i gruppen, hvis der er konflikter. Læreren kan derved deltage i samtalen på lige fod med eleverne.

Mobning og vold

Eleverne på produktionsskolerne lægger vægt på, at der er 'andre som mig'. Mange elever har sociale eller faglige problemer, og de oplever det som en tryghedsfaktor, at de andre elever også har en eller anden 'svaghed'. Mange produktionsskoleelever har oplevet mobning i folkeskolen, og det betragtes som et fælles ansvar for lærere og elever, at der ikke foregår mobning på produktionsskolen.

På en produktionsskole fortæller lærerne, at de i perioder har mange potentielle mobbeoffer, men når det er nogle 'rare drenge', som accepterer de andres særheder, har de ikke problemer med mobning. I perioder fylder mobning meget, og lærerne har været nødt til at sende nogle elever hjem til en tænkepause med den besked, at de skulle ændre opførsel, hvis de ville fortsætte på skolen. De har også været nødt til at smide elever ud pga. mobning.

På en produktionsskole i et bymiljø har de klare regler for trusler og vold. Elever, der har truet eller været voldelige, bliver bortvist, evt. for en periode. Lederen fortæller, at de er 'faldet i' engang imellem, fordi de havde ondt af en elev, men at en 'hård og kontant afregning' er det bedste, så elever ikke risikerer at skulle gå på skolen sammen med en, der har slået eller truet dem. Skolen kan hjælpe den bortviste elev med at få støtte andre steder fra, fx til at styre sit temperament. Den konsekvente linie betyder bl.a., at skolen kan holde fester uden problemer.

De fysiske rammer

Eleverne er glade for opholdsmuligheder, som er hyggelige og støtter deres samvær med kammeraterne. Vedligeholdelsesstandard og indretning nævnes dog kun af få elever, der fx ønsker et overdækket rygeskur og ellers er tilfredse.

>> *Det er den fedeste skole, jeg har gået på, fordi der er malerier og sofaer, og man kan tage et slag pool med de andre i pausen. (elev)*

På produktionsskolerne er der i særlig grad fokus på elevernes behandling af bygninger og inventar. På en stor byskole oplever lærere og ledelse, at døre og vægge bliver ødelagt, og at det er en del af den daglige opdragelse at lære eleverne at passe på ting og bygninger. De undgår, at tingene bliver ødelagt ved at købe stole uden betræk, da stole med polster bliver sprættet op, og de sætter hårdere plader op på væggene, efterhånden som skolen bliver renoveret, så der ikke kan sparkes igennem dem.

På en lille produktionsskole på landet fortæller nogle elever, at de passer bedre på skolen, efter den er blevet renoveret. Udendørsarealerne holdes af eleverne, og det betyder, at de passer bedre på området. De gør også selv toiletterne rene. Lærerne fortæller, at de ikke har problemer med hærværk, fordi vedligeholdelse indgår i elevernes arbejde på skolen, så de tænker over ikke at 'smide om sig med tingene', da de selv skal ordne det bagefter.

Læring

Lærerrollen

Læreren er rammesætter på værkstedet, både fagligt og socialt. Fx fortæller nogle elever, at de er glade for, at deres lærer også ryger, for så står de sammen og holder rygepause og snakker og hygger sig.

Eleverne ønsker, at læreren:

- leder og uddelegerer arbejdet
- er en troværdig fagperson
- er en autoritet, som kan sige fra
- ikke behandler eleverne som børn, fx ved at skælde ud

Produktionsskoleeleverne har brug for lærernes hjælp til at finde ud af, hvordan de skal komme videre i uddannelsessystemet. Eleverne oplever, at når læreren tager sig tid til dem og ofte har samtaler med dem om deres fremtidsplaner, hjælper det med til, at deres planer lykkes.

Faglig og personlig støtte

Eleverne værdsætter den individuelt tilpassede undervisning. De er glade for at kunne få dansk- eller matematikundervisning på små hold, så de får lært det nødvendige til at kunne søge videre. En elev fortæller, at han får undervisning i teknisk tegning på et lille hold, hvor de kan blive ved med at stille spørgsmål til læreren, til de har forstået det, de arbejder med. Den individuelt tilpassede undervisning betyder, at eleven oplever, at han lærer noget og bliver bedre rustet til at søge ind på teknisk skole.

Andre elever har sociale eller psykiske problemer og har ikke brug for at lære noget, men for at være et sted, hvor der tages hensyn til deres særlige vanskeligheder. Eleverne oplever at få de rammer og den støtte, de har brug for, for at kunne fungere. En elev med ADHD får fx lov at sidde alene i et rum og arbejde med sin portfolio og må gerne spille computerspil ind imellem, når han mister koncentrationen. En anden elev med depression får lov at være på skolen to timer om dagen.

Nogle elever fortæller, at lærerne spørger dem, hvordan det går og opfordrer dem til at hjælpe hinanden. Det er vigtigt, for det kan være svært at bede om hjælp, hvis man ikke har det godt.

'Realisme' i undervisningen

Eleverne betragter værkstedslæreren som en mester, der hver dag uddelegerer arbejdsopgaver. De sætter pris på, at læreren arbejder sammen med dem i værkstedet, at de får lov at prøve sig frem og får at vide, hvis de laver fejl, men uden at blive skældt ud. Lærerne tilstræber også, at værkstedet minder om en arbejdsplads. Fx arbejder nogle lærere bevidst med at stresser eleverne ved at lægge deadlines ind, så eleverne får en oplevelse af, hvad det vil sige at være på en arbejdsplads. Disse lærere mener, at stress er et misbrugt ord, og arbejder bevidst med 'sund stress' over for eleverne for at gøre det spændende. De oplever, at det værste for eleverne er, hvis der er for lidt at lave. Mange elever siger også, at de bedst kan lide, når der er nok at lave, da de ellers keder sig og bliver rastløse.

Eleverne oplever at lære noget, når undervisningen kobles til 'det virkelige liv'. Et forløb om fisk på køkkenholdet afsluttes fx med, at de tager på fiskeauktion, hvilket fremhæves af eleverne som en god oplevelse.

Lærerne forsøger at skabe variation ved at give eleverne forskellige opgaver på værkstedet, men de tilstræber ikke variation blot for underholdningens skyld. En lærer fortæller, at eleverne ikke oplever, at arbejdet er varieret, hvis de fx skal sy tre forskellige kjolemodeller. Eleverne synes, at variation fx ville være at spille kort i stedet for at sy. Men læreren holder dem fast på opgaven for at lære dem, hvordan arbejdet på en rigtig systue kan være.

Samtidig prøver lærerne at udfordre de elever, der gerne vil lave det samme hver dag. Når eleverne får forskellige opgaver, bliver de nødt til at tage stilling til nye problemstillinger og på den måde lære nyt. Lærerne fortæller, at mange af deres elever har svært ved at tage beslutninger. En lærer i køkkenet fortæller fx, at nogle af hendes elever næsten ikke kan holde ud, at hun ikke fortæller dem, om hun synes, maden er krydret godt nok, men at de selv skal tage stilling til det. Eleverne skal lære det for at kunne klare sig på arbejdsmarkedet, hvor der ikke er nogen 'støttepædagog'. Læreren siger, at hun kan se eleverne vokse, når de kommer over angsten for at tage beslutninger.

Sundhed

Ansvar

Eleverne siger, at de godt selv ved, om de lever sundt eller usundt, og at de er voksne mennesker, som kan tage deres egne valg. De synes, at det er deres eget ansvar og har overvejende den holdning, at skolen ikke skal blande sig i deres sundhed. Argumentet er, at man har lov til at vælge selv, så længe man ikke generer andre. Derfor skal skolen have en rygepolitik, fordi rygning påvirker andre end rygerne selv, mens fx fedme og magerhed er ens egen sag.

Eleverne mener ikke, at sundhedskampanjer har nogen effekt. Ingen elever har oplevet at ændre holdning eller vaner pga. en kampagne. En produktionsskole har fx haft en emneuge med foredrag om sundhed, og køkkenlæreren forsøgte at følge op på det, men det gik ud. Hun siger, at det ikke er skolens mission, og at det er svært at nå eleverne.

>> *Ligesom med alle kampanjer, så ebbede det ud. (lærer)*

Mange produktionsskoleelever synes, at de selv og mange andre elever på skolen spiser usundt. De mødes til to daglige måltider og er generelt glade for det, men flere mener, at den mad, køkkeneleverne laver, ikke er særlig sund eller varieret. Nogle elever siger, de har taget på, efter de er startet på skolen. Det nævnes, at madens kvalitet er svingende, alt efter hvor dygtige eleverne i køkkenet er, og at man ikke altid har lyst til at spise maden. Der er som regel salat eller grøntsager til middagsmåltidet, men eleverne er enige om, at det er ens eget ansvar, om man vil spise det. De fremhæver dog som noget positivt, at et sundt valg er muligt, fx at der sættes æblebåde frem om eftermiddagen, som eleverne kan tage af.

På en produktionsskole har man fjernet sodavandsautomaterne og sat vandautomater op, og eleverne kan desuden tage kaffe og te i løbet af dagen. Her oplever lærere og ledelse ikke – som de forventede – at eleverne køber sodavand uden for skolen, da de hverken ser elever drikke sodavand eller finder tomme flasker på skolen.

Fysisk udfoldelse

Eleverne synes ikke, skolen skal tvinge dem til idræt, da de er på skolen 'for at arbejde'. Nogle synes, at de får motion nok på værkstedet og siger, at hvis de blev tvunget, ville de bare 'blive sure og gå deres vej.'

Lærerne oplever derimod at have 'meget store muligheder for at påvirke elevernes sundhed'. En lærer siger, at eleverne har en kropsoptagelse, hvor de går meget op i det ydre, men godt kan være i dårlig form og gerne fylder sig med medicin i træningscentret og usund mad. Han fortæller, at han 'hele tiden ligger på lur' for at fange mulighederne for at få eleverne til at røre sig. Ved et morgenmøde sad han fx alene, fordi der var busstrejke. Da eleverne efterhånden dukkede op, fik de talt om, at de fleste boede inden for en radius af 5 km, så de kunne sagtens løbe eller cykle til skolen. Herefter begyndte han at løbe med eleverne en gang om ugen. Han fortæller, at eleverne bliver motiveret til at løbe med, fordi de synes, det er pinligt, at deres 47-årige lærer kan løbe fra dem.

En anden produktionsskole har skiftende idrætsaktiviteter en gang om ugen, som eleverne opfordres til at melde sig til. Lærerne lægger 'et moderat pres' på eleverne om at deltage, men de siger også, at eleverne typisk kommer fra hjem, hvor der ikke dyrkes sport, og at skolen ikke kan gøre noget ved det. En del elever skal gå fra stationen ud til skolen, og en lærer fortæller, at selvom hun kører forbi dem, tager hun dem ikke med i bilen. Heller ikke selvom det regner, fordi hun ved, det er den eneste motion, de får.

Sikkerhed

På produktionsskolerne instrueres eleverne i korrekt brug af maskiner, inden de får lov at bruge dem. Lærerne viser eleverne, hvordan de skal bruge maskinerne, så eleverne ved, hvad de skal gøre, og nogle maskiner må kun bruges af lærerne.

På en produktionsskole fortæller eleverne, at maskinerne gennemgås på faste tidspunkter hver anden uge. Nogle er dog ret ligeglade med deres sikkerhed og svejser fx uden svejsebriller. Lærere og ledere på en produktionsskole siger, at de via APV'en er opmærksomme på sikkerheden, og at de har handlingsplaner, som de skal have fulgt op på. De mangler fx en plan for, hvad de skal gøre, hvis en elev kommer til skade.

Arbejdet med undervisningsmiljø

Elevernes indflydelse

På produktionsskolerne arbejdes der med undervisningsmiljø på både skoleniveau, teamniveau og i forholdet til den enkelte elev eller elevgruppe. Lærere og ledere på en produktionsskole synes, at opdelingen i psykisk, fysisk og æstetisk undervisningsmiljø er en ideel måde at anskue undervisningsmiljøarbejdet på. I traditionelt sikkerhedsarbejde er der meget fokus på det fysiske miljø, og de finder det inspirerende også at inddrage det psykiske og det æstetiske.

Generelt er holdningen blandt lærere og ledere, at eleverne skal have en vis indflydelse på undervisningsmiljøarbejdet. Begrundelserne er, at eleverne lærer at deltage i demokratiske processer, og at det styrker deres tilhørsforhold til skolen. Det er dog gennemgående, at det er svært at få inddraget eleverne i arbejdet med undervisningsmiljøet.

Lærerne og lederne på produktionsskolerne synes, det er svært at gøre undervisningsmiljøindsatserne langtidsholdbare, fordi elevgruppen skifter så tit. De elever, der melder sig til at deltage, er der måske ikke længere, når beslutningerne skal føres ud i livet. Lærerne oplever, at de fleste elever ikke gider involvere sig, fordi de skal videre. Derfor forsøger de at lave undervisningsmiljøarbejdet i små, overskuelige dele.

Relevante temaer

På en produktionsskole fortæller lærerne, at de har brugt meget tid på at lave en undervisningsmiljøvurdering. De oplevede, at eleverne begyndte at få meninger om noget, de aldrig havde tænkt på før, men at det egentligt ikke var noget, lærerne kunne bruge til at udvikle undervisningsmiljøet med. Fx svarede nogle elever, at de fik ondt i hovedet af farven på væggen, og det synes en lærer er 'noget pjat'. Læreren mener, at eleverne ikke bliver taget alvorligt, hvis man 'bruger flere timer på at diskutere farven på væggene'.

Lærerne mener generelt, at hvis eleverne skal opleve glæden ved at blive inddraget og involvere sig, så skal det være på vigtige områder, hvor de har forudsætninger for at mene noget, fx emner som selvtilid og angsten for ikke at kunne klare en uddannelse. Lærerne vil gerne

have materiale om disse og lignende emner, der lægger op til diskussion, fx en film eller et spil. En produktionsskole lavede på baggrund af deres første undervisningsmiljøvurdering et fremtidsværksted med nogle elever fra hvert værksted. De oplevede, at det var en god måde at samle op på resultaterne, og de fik bl.a. snakket om en lærer, som havde en meget hård tone over for eleverne.

Lærernes arbejdsmiljø

Lærernes arbejdsmiljø har på forskellig vis indflydelse på elevernes undervisningsmiljø. Overordnet oplever lærerne, at hvis de har det godt, så er de også bedre undervisere. På en produktionsskole fortæller lærerne og lederen fx, at de tidligere oplevede at arbejde meget alene, men at de nu har forsøgt at dele ansvaret mere ved at indføre teamstruktur og kollegial supervision, og ved at ledelsen går mere i dialog med lærerne.

Perspektivering

Materialet viser, at produktionsskolerne i høj grad opfylder elevernes behov for et afklaringsforløb eller en faglig opkvalificering. Det sker gennem individuelt tilpasset undervisning og vejledning, hvor der kan arbejdes målrettet på små hold, og hvor personlige og sociale problemer i stort omfang kan rummes ved at stille individuelt tilpassede forventninger og ved at sætte individuelt tilpassede rammer.

Samtidig skal der produceres til rigtige kunder. Denne realisme - koblet med stor pædagogisk differentiering - er produktionsskolerne særkende og et godt tilbud til de elever, der ikke er klar til at tage et uddannelsesvalg eller gå i gang med den ønskede uddannelse.

Realismen er vigtig for eleverne, og deres motivation øges, når det producerede har en tydelig nytteværdi. Ensformighed kan til en vis grad undgås, ved at eleverne deltager i alle dele af processen, fra planlægning, produktion, pakning og udbringning til kunden. Der er også store fordele ved, at skolen markerer sig som en aktiv og udadvendt medspiller i lokalmiljøet.

Realisme kan måske også være kodeordet internt på skolen. Vedligeholdelse, rengøring og æstetik har bedre vilkår, når eleverne udfører arbejdet og har ansvaret for, at det fungerer. Det kræver i nogle tilfælde, at arbejdet følges tæt af skolens personale. Hærværk og ligegyldighed i omgangen med skolens bygninger og inventar kan måske begrænses ved at satse massivt på elevarbejde, der kan ses – reparationer, malerarbejder og udsmykning kan med fordel være elevernes ansvar. Der kan måske også sættes bevidst på at bruge elevernes produktioner på værkstederne i udsmykning og indretning af skolen.

Det ser ud til at være afgørende for kontakten med eleverne, at lærerne definerer deres rolle først og fremmest som fagperson på værkstedet, og dernæst – og mere indirekte – giver eleverne personlig og social støtte. Lærerne er rollemodeller gennem deres faglighed og det miljø, de skaber på værkstedet, men også gennem den måde de kommunikerer og i øvrigt agerer på. Samtidig er det vigtigt, at lærerne ikke skal håndtere alle elevernes problemer, men at der er mulighed for at trække på faglig ekspertise udefra, fx i form af psykologhjælp. Eleverne kan også med fordel have ansvarsområder i forhold til hinanden; i introduktionen af nye elever, i konfliktløsning og som faglig støtte.

Nogle af de interviewede lærere har et godt blik for det spontane. Materialet peger på, at eleverne kan påvirkes og 'lokkes' med på aktiviteter, de ellers ville afvise, hvis det fanges og udfoldes, når det opstår. Det kan være løbeture, en snak om omgangstonen, opfølgning på planer og ønsker for fremtiden, som ville skabe modstand, hvis det var skemalagt og pædagogisk velargumenteret.

dcum.

Dansk Center for Undervisningsmiljø • Danish Centre of Educational Environment
www.dcum.dk • dcum@dcum.dk • tlf. +45 722 654 00 • fax +45 722 654 01
Postboks 2077 • Blommevej 40 • DK - 8900 Randers